UDK 81’33 316.7:78

Dr. Edina ŠPAGO-ĆUMURIJA
Mr. Džemal ŠPAGO
Nerin DIZDAR

JEZIČKI IZRAZ U TURBO-FOLK PJESMAMA KAO REFLEKSIJA DRUŠTVENIH PRILIKA

Sažetak:

Rad se bavi identificiranjem elemenata jezičke strukture i mentalnih fenomena/koncepata koji su iskorišteni u kodiranju značenja u turbo-folk pjesmi u BiH danas. Analizom korpusa najpopularnijih turbo-folk pjesama autori ukazuju na teme koje ovakva muzika promovira, razlike u odnosu na tradicionalni sevdah iza kojeg se vole zaklanjati tvorci ove nove muzike, bacajući tako svjetlo na vrijednosti na kojima počiva turbo-folk. Imajući u vidu njegovu popularnost u BiH danas, te činjenicu da se u jeziku reflektiraju vrijednosti, ali i da jezik kreira nove vrijednosti u jednoj jezičkoj/kulturnoj zajednici, autori upozoravaju na narušeni vrijednosni sistem današnje mlade generacije.

Ključne riječi: turbo-folk, vrijednosti, značenje, kultura

Još uvijek su u lingvističkim krugovima podijeljena mišljenja o tome da li jezik utječe na (re)kreiranje društvene i kulturne stvarnosti ili je samo odražava, ali se svi pristupi preklapaju u stavu da sasvim izvjesno postoji čvrsta veza između upotrebe jezika u jednoj jezičkoj / kulturnoj zajednici i same zajednice koja ga koristi. Kao što je već davno rekao Bugarski (1975: 74), jezik je dragocjen vodič u naučnom istraživanju pojedinih kultura.

U svoj kompleksnosti trenutnog stanja društvene bh. zajednice već duže vrijeme vidljiv je trend koji je posljednih godina poprimio razmjere epidemije, ne samo u BiH nego i u regiji, a to je fenomen *turbo-folka*, karakteristične vrste muzike sa stilski i sadržajno specifičnim jezičkim elementom. Smatra se da je porijeklom iz Srbije, a da mu je naziv dao Rambo

Amadeus, muzičar iz Beograda, ranih osamdesetih, pričajući o svojoj muzici kao mješavini stilova. Kasnije se ovaj naziv veže uz specifičnu muziku, ali i stil života, koji su uobličeni polovinom devedesetih prvenstveno u Srbiji, raspadom bivše Jugoslavije. Kao društveni, kulturološki i jezički fenomen turbo-folk nije dovoljno istražen, ali je izvjesno da mora postojati vrlo snažan motivacijski mehanizam koji je doprinio njegovu širenju.

Problem i zanimljivost pitanja turbofolka proizlazi iz činjenice da se tu radi, u poređenju sa bilo kojim drugim muzičkim pravcem, mnogo manje o muzici, a više o stilu života, politici na Balkanu, pitanju šunda i sistema vrijednosti koji je uzaludno na udaru kritičara u državama Balkana. Upravo zbog mnoštva negativnih konotacija i kritika koje izaziva zanimljivo je zapitati se zašto je turbo-folk ipak toliko prihvaćen u svim slojevima društva.

Ovo pitanje propitujemo u radu u kontekstu bh. društva, a sve pjesme preuzete su sa bh. web-stranica.

Jezički element turbo-folka

Jezik je ogledalo stvarnosti, a jezik turbo-folk pjesama odražava stvarnost u kojoj danas žive mladi ljudi ove države. U svjetlu savremenih lingvističkih teorija koje posmatraju jezik kao jednu od ljudskih sposobnosti umreženu sa svim ostalim, jezik je još jedan oblik spoznaje, te je većina lingvističkih elemenata tijesno povezana s okolnim svijetom i s našim kolektivnim i ličnim tradicijama i iskustvima. Po biološkoj teoriji jezika, jezik je jedan od oblika senzorne percepcije svijeta, pa smo tako skloni da prije povjerujemo onome što čujemo, a tek onda da razmišljamo o tome. Takvo reagiranje zasniva se na njegovoj *oprobanoj upotrebi,* tj. konvencionalnosti. Unutar jedne kulture postoje konvencionalni znakovi, tj. oni koji svojom oprobanom upotrebom pružaju sigurnost i bivaju sve slobodnije korišteni i prepoznati. Pri ponovljenoj upotrebi njihova konvencionalnost raste. Znak može biti konvencionalan do stepena u kojem je automatski prepoznat, čak i izvan prvobitnog konteksta, jer primalac takvog jezičnog znaka i sam može dopuniti kontekst, manje konvencionalan ili potpuno nov, tj. inovativan, koji onda kreira kod primaoca nove konotacije i asocijativna značenja (Millikan 2002). Ovakvi novi konvencionalni znakovi osobito su zanimljivi jer pružaju informaciju o smjeru razvoja zajednice u kojoj nastaju. U tom smislu, u ovom radu razmatraju se konvencionalni jezični znakovi koji su dio poruke

folk-izvođača. U analizi se pokušava doći do odgovora na koje konvencije se oslanjaju sadržaji ovih pjesama te kakvu poruku kreiraju u sadašnjem društvenom i kulturnom kontekstu.

Turbo folk pjeva o ljubavi?

Iako je poznato da Bosna i Hercegovina ima šaroliko kulturno naslijeđe kao rezultat njene specifične pozicije na *liniji razgraničenja* Istoka i Zapada, nastanak turbo-folka ne veže se za njene granice, iako je ova muzika *potopila* čitavu državu šireći se iz Srbije. Ako idemo unatrag, prateći teme koje se javljaju u jezičnom elementu turbo-folka, a koje mogu biti prepoznate u našoj državi, dolazimo do izvjesnog tematskog oslanjanja na sevdalinku, tradicionalnu formu usmenog umjetničkog izraza Bosne i Hercegovine, ali i druge tipično ljubavne pjesme iz prošlosti. Ključna riječ i koncept ove muzike (kod nas utjelovljene u umjetnički vrijednoj sevdalinci) jeste *sevdah* često i *karasevdah*, koji označava emociju ljubavi, često neuzvraćene, koju muškarac utapa u vinu i izražava pjesmom. Neki elementi sevdaha opstali su i postoje i danas u modificiranom obliku, pa i u muzici, književnosti te ukupnoj historiji Bosne i Hercegovine još živi lik bosanskog čovjeka koji obilazi kafane, noseći teret *karasevdaha* koji mu je ostavilo u amanet njegovo istočno naslijeđe, samo bez romantike starih vremena. Danas se radi o nešto drugačijem prototipu *Bosanca*, koji i dalje provodi svaki slobodan trenutak u kafani, možda i sa šoljicom kahve / kafe, ali je sada riječ o mladom čovjeku, modernom, nerijetko studentu, dakle, obrazovanoj osobi, vrlo često iako ne nužno imućnom, te podjednako muškarcu i ženi, dok u kafani pjeva neki od novokomponiranih pjevača. Koncerti na koje idu mladi također su događaji sa najvećim zvijezdama folk-muzike, a mjesta događaju su diskoteke koje to više nisu, pa ih često nazivaju i folkotekama. Takav koncert zapravo je *dernek* (tur. *svadba*, *veselje*). Iako današnji stanovnik Bosne i Hercegovine drugačije živi, današnji popularni turbo-folk i dalje barata elementima sevdaha. Tome u prilog govore i teme pjesme folka, koja se bavi odnosom žene i muškarca, ljubavnom patnjom i njenim utapanjem u alkoholu (a danas i drogama).

Na osnovu ovakve analize, može se doći do vrijednosti koje se dodjeljuju ovim temama u današnjem bh. kontekstu. Te su vrijednosti one koje prihvata i posljedično, u skladu s kojima i živi mladost ove države, jer je poruka folk-pjesama široko prihvaćena u cijeloj državi.

Komunikacijska situacija pri prijenosu *turbo* poruke

Imajući u vidu učesnike komunikacijske situacije te složenost poruke koja uključuje muzički, vizuelni (pjevač), te jezički element, pri analizi ćemo se zadržati primarno na jezičkoj komponenti te poruke, uzimajući u obzir snagu jezika kao najsavršenijeg sistema za komuniciranje.

Tradicionalne teme ljubavnih pjesama u turbo-folku

Najprisutniji motivi koji se pojavljuju u skoro svim turbofolk pjesmama jesu: žena i muškarac, tj. njihov odnos, te u vezi s tim grijeh (nevjera), patnja, alkohol / droge i smrt.

Žena/muškarac

Motiv žene i muškarca, tj. njihova odnosa predstavlja podložak praktično svake uspješne turbo-folk pjesme. Osoba suprotnog spola u pravilu je prikazana kao uzrok patnje i odavanja porocima. Interesantno je da je vrlo malo turbo-folk pjesama koje se pripadnikom ili pripadnicom suprotnog spola bave kao idealiziranim objektom žudnje, što je slučaj u većini drugih muzičkih žanrova, kako klasičnih, tako i savremenih. Dok je sevdalinka uvijek imala kao glavnu temu djevojku, i to u patrijarhalnom okruženju (Omerika: 2009), u folk-pjesmi, naprotiv, pripadnik suprotnog spola u pravilu je portretiran kao lakoma osoba sklona grijesima, nevjeri, redovno nesaosjećajan i egocentričan karakter. Navedene *kvalitete* uvijek bivaju uzrokom patnje i agonije ljubavnog partnera, personificiranog u liku interpretatora (*...dovela si me na početak nove tuge, sad me ostavi, idi varaj druge*; *Uvijek kad te tražim, nedostupna si, uzrok moje tuge postala si ti*; *Uvek si hteo da pored tebe osećam se bedno*, *k'o da na meni nema ništa vredno*; *Sad je vreme laži, samo to se traži, malo ima žena pravih, da poginem za njih...*

Zanimljiva je i ideja iza pojedinih tekstova, koja očito ovisi o spolnoj pripadnosti. Naime, u obrađenim primjerima uočljivo je da, kada je tema pjesme žena, interpretator (muškarac) u pravilu je emocionalno skrhan, nije u stanju da se suoči s osvješćenjem koja podrazumijeva uviđanje potpune istine o voljenoj osobi (što je svojevrsna katarza koja se ostvaruje uživanjem u porocima i niskim strastima), te je u tom periodu nesposoban za normalno funkcioniranje u društvu. Nasuprot tome, kada je tema pjesme muškarac, interpretatorica u potpunosti ovladava svojim emocijama i postupcima nakon te katarze, te bez većih problema premošćuje gubitak i nastavlja svoj život.

Jezički elementi kojima se izgrađuje slika muškarca, žene i njihova odnosa mogu se predstaviti sljedećim jezičkim odlikama:

- izrazi koji predstavljaju ženu uvijek su stilski markirani, često pejorativi, metafore, simboli, pa je žena *ludača*, *drolja*, *grešni*; *žena zmija*, *maca koja grebe*, *robinja*; *žena je žena*; *cura luda kao bura,* ali i muškarčeva *zlatna koka*, njegov *bypass*, *ikona sa zida* te, kako kaže jedan izvođač: ti si *dama* i zovu te *pik*, kao da si *uramljeni lik*; ona je nadalje *žestoka, k'o vatra živa, k'o ofanziva*, *mala u punoj formi, ritam joj godi*, *jedinstvena*, ali ona je i *gubitnica* i *bogata sirotica*, a što se tiče izgleda, *gara*, a opjevana je i *jedna plava*;

- izraza koji označavaju muškarca znatno je manje i manje je ekspresivnog značenja i simbolizma, a njegove osobine se približavaju opisno, u osnovnom značenju: *vjeran*, *dosadan*, *misliš da si normalan*; *slatki k'o bombone*; *ženu sme da boli, a muškarca ne*; *čovek bez srca*, *kukavica*; *običan čovjek*; ali i *koma*, *gori od nervnog sloma*, *Hirošima*, *oblak crnog dima*;

- gotovo nema primjera gdje se referira na ženu i muškarcu u paru, pa se tako mogla naći tek metafora *dva leptira*.

Iz gornjih primjera vidljivo je da su kod predstavljanja žene i muškarca česta poređenja, metafore, simboli (*ne volim one dobre žene... što uvek tu su na dohvat ruku k'o prazne čaše na stalaži*; *jer ti si bio kao koma, gori od nervnog sloma, nešto neizdrživo*; *moja je mala k'o vatra živa...tako žestoka k'o ofanziva*), te da su općenito jezička sredstva koja se koriste u vezi s ovom temom vrlo stilski izražajna. Oblasti za kojima se posegnulo pri korištenju ovih jezičnih sredstava su životinjski svijet (*koka*, *zmija*, *maca*, priroda (*bura*, *vatra*), vojska i rat (*Hirošima*, *ofanziva*), hrana (*bombone*), bolest (*koma*) ili kartanje (*pik dama*).

Grijeh

Tema grijeha, odnosno nevjere u turbo-folk pjesmama prisutna je dvojako. Grijeh, osim što je predstavljen i kao uzrok razlaza ljubavnih partnera, nerijetko biva i sredstvom osvete, odnosno zaliječenja rana i prevazilaženja ljubavnog razočaranja. Uglavnom, kada je interpretator žena, a tema teksta muškarac, dešava se da grijeh biva sredstvom osvete za prvotnu nevjeru partnera ili sredstvom oslobađanja ili raskidanja veza. Žena uspijeva preboljeti ljubavni razlaz putem seksualnog iskustva sa drugim muškarcem.

U suprotnom slučaju, interpretator muškarac uvijek biva žrtvom preljube, koja je za njega traumatsko iskustvo s kojim se nije u mogućnosti suočiti. Zajedničko je, dakle, da je preljubnik u oba slučaja ženskog spola, samo je simboličko značenje različito ovisno o tome da li je interpretator žena ili muškarac, tj. da li je tema teksta žena ili muškarac. Relativizacija preljube i inverzija značenja u pravilu je prisutnija kod interpretatora žena (*nek' sazna ko sam ja, kad sam slobodna*, *neka viđa me sa drugima*; *ma hajde priđi mi bezobrazno jer ljubav to je prolazno*; *znaj ja pristajem na sve* itd.).

U poređenju sa sevdalinkom, u kojoj se grijeh može svesti na nedostižnost ponosne žene zbog koje muškarac pati te tradicionalnu mušku sklonost lijepim ženama, grijeh savremene žene turbo-folka mnogo je manje poetičan, a tuga muškarca jednako je neobuzdana, a njegova uloga češće ona gubitnička.

Dopušteni su i novi, slobodni odnosi koji se ne mogu nazvati preljubom (*moja cura... neće se buniti što ćemo noćas ti i ja i ona utroje se družiti*).

Jezička sredstva upotrijebljena u folk-pjesmama za izražavanje značenja grijeha, tj. preljuba organizirana su na kontrastu poznatih i često korištenih naspram novih jezičkih spojeva, pa se može govoriti, s jedne strane o:

- oslanjanju na frazeme i dobro poznate, stalne jezičke izraze, koji su rjeđe narodne izreke i frazeme, a češće popularni izrazi iz nestandardnog registra (*nije ti ona mama da pitaš nju*; *šta mi to radiš, grom te ubio*; *starija il' mlađa, tuđa uvijek slađa*; *živim život, brigu na veselje*; *reci, bolan, kako te ne bješe sramota*; *meni treba neko ko umro bi za mene*; *dabogda se i ti udala*; *zmiju nemoj nikad hvatati za rep; mačko, glavu gore*; *nije verna bila već je s drugim novo gnezdo vila*; *druga na tvom ramenu*), i, s druge strane o

- novim kolokacijama i novim poređenjima i metaforama (*koktel ljubavi*, *dve čaše* u značenju *dvije žene*; *grana ljubavi*; *tražim nekog* ***da me sastavi***; *sviraju tako dobro da isečeš vene*; *kad probudim se bez časti*).

Turbo karasevdah

U vezi s temom grijeha, tj. preljuba usko je povezan motiv patnje povrijeđene osobe. Ovaj motiv vjerovatno je najprisutniji u turbo-folk pjesmama. Patnja je *spiritus movens* svake turbo-folk pjesme. Lamentiranje

nad nesretnom ili neuzvraćenom ljubavi jeste bit gotovo svake pjesme iz žanra i od maštovitosti u opisu patnje tj. agonije kroz koju prolazi glavni protagonist (interpretator) ovisi konačna sudbina pjesme, odnosno njen uspjeh ili neuspjeh i u konačnici, očito, i njena tržišna isplativost. Dakle, postoji jasno uočljiva uzajamna zavisnost između stepena i načina opisivanja patnje, s jedne strane, i prihvatanja teksta, tj. njegova dopiranja do širih masa, s druge. Kao česta sredstva u dočaravanju patnje, čak možemo reći i mjerila utučenosti protagonista, koriste se alkohol / droge i smrt. Alkohol je gotovo neizostavan simbol ili bijega od istine, ili pokušaja upravo da se iz agonije iziđe *utapanjem* boli u alkoholu, u ovom slučaju redovno u prisustvu osoba koje se opisuju antonimski u odnosu na ljubavnog partnera, odanih prijatelja koji su tu na usluzi bliskoj osobi u nevolji da s njim / njom podijele tugu, tj. da se zajedno bore s patnjom. Motiv smrti nerijetko je prisutan kao simbol dodatnog intenziviranja patnje, uglavnom pokazatelj stanja potpune apatije protagonista koji ukazuje na besmisao života. Samim tim, provlačenje motiva smrti još je jedan pokušaj aluzije na moguću filozofsku dubinu i mističnost tekstova, gdje je prizivanje smrti ujedno i simbol katarze, ovaj put kao istinskog doživljaja pročišćenja pojedinca i njegova odricanja od materijalnog svijeta.

Prateći značenje kodirano u ovom tematskom elementu folk-pjesme, može se vidjeti određena sličnost sa konvencijom tradicionalne ljubavne pjesme, najviše u utapanju tuge u piću. Međutim, odstupanje od koda sevdalinke vidljivo je upravo u jezičkom elementu kojim se kodira ovo značenje. Time se jasno jedan konvencionalni i time dobro poznat i blizak motiv kreira u novom kontekstu korištenjem novog koda.

Specifična jezička sredstva kojima se gradi značenje motiva ljubavne patnje:

- mnoštvo novih metafora i simbola, uz čestu upotrebu leskema koje označavaju ili simboliziraju smrt (*samo ja u depresivnoj fazi*; *od suza zemlja mi beži pod nogama*; *od tuge duša mi se skupi*; *malo ima žena pravih da poginem za njih*; *živim u oblacima*; *ti na moje sutra tačku si stavila*; *da na nove veze gledam sa distance*; *sve što sam gradio puklo je na dvoje*; *do groba ćeš me boleti*; *verovao sam ti k'o u suzu kletu*; *zagriješ mi dušu pa je ohladiš*; *ubijena celo veče sedim ja*; *zamijeni me k'o sijalicu*; *život mi pretvori u pepeo*)

Poseban podmotiv, kada je riječ o patnji, jeste prepuštanje nekom od opojnih sredstava. Izrazi kojima se kodira ovaj dio poruke često, paradoksalno, zvuče duhovito (*mlad sam momak, velika je šteta da po mozgu rakija mi šeta*; *trošio sam čajeve od nane, ali nisam zaliječio rane*; *ima jedna birtija, tu se roka do svanuća... rakija se pije šljiva i nektar tuce piva*; *tri sam čira zaradio na jetri*; *moram da dobijam alkoholne injekcije*; *napijem se pa se otrijeznim, pa se onda opet napijem*; *duni vjetre malo preko jetre*), ali i ozbiljno poučno (*izgorjelo sve od alkohola*; *ti propadaš jer se opijaš,... jer se drogiraš*; *oko moje staklo, dim, u kafani noći provodim*; *od kafane do kafane, dragom Bogu kradem dane*; *tri meseca sam trezan*).

Nove teme u turbo-folk pjesmama

Iz prethodne analize vidljiva je (samo) tematska veza turbofolk pjesama s tradicionalnim temama ljubavne pjesme, uključujući i sevdalinku. Međutim, ova nova vrsta pjesama donosi i neke nove teme, koje se uglavnom odnose na savremeni život, poput mobitela (*mobilni telefon, ja ga imam ljudi*; *taj 'ladno snima sve svoje ljubavne podvige*) brzih automobila (*dvesta na sat parola je njena i na takvom tripu brzine da menja*), novca (*kaže gara da je golf u modi a ja doš'o u matoroj škodi*; *mečka mu je 'kradena, stigla je iz Baden-Badena*; *plava motorola i najskuplja kola*, *Gucci i Armani*), dobrog fizičkog izgleda i provoda (*tako možda i zapalim masu*, *to mi je namera*; *žurka počinje*; *to što mini skriva to je samo moje*; *nano nano ne budi me rano*), modernog ili života ovog trenutka općenito, s referencama na poznata mjesta, likove i trendove (*Deda Mraz ostavlja kaznu za parkiranje*; *sneg na trotoaru*; *ti nisi primadona*; *sad je vreme laži*, *samo to se traži*; *manje zlo sam birao*, *srce sam blokirao*; *disko*, *i kad ljubav vodi*, *to je sad u modi*; *kao oficir s ružom*; *da me zatvore na golom otoku*; *poljubila me... na pijaci zvanoj Arizona*; *okreće se sreća k'o ruleta krug*; *ne pijem ove pilule za snove*; *udara u glavu k'o šampanjac... to njeno koleno*; *malo viski malo koka-kola*; *ma kakva Evropa, na svetu nema to*; *najlepše španske serije*, *Kasandra*, *Marisol i Esmeralda su dečija igra*).

Zanimljivo je pogledati i naslove obrađenih pjesama. Oni su jednako odraz današnjeg (kriznog) trenutka na Balkanu: *Ti propadaš*, *Duni, vjetre, preko jetre*, *Mobilni telefon*, *Dvesto na sat*, *Malo viski, malo koka-kola*, *Da isečeš vene*, *Evropa*, *Atina*, *Nokia*, *Motorola*, *Oženjeni ljube bolje od*

momaka, *Sedi malo za moj sto*, *Ljubav i kocka*, *Kafanska pjevačica*, *E, moj ćale*, *To nije fer*, *Bogata sirotice*, *Birtija*, *Oficir s ružom*, *Mini suknja*, *Disco*, *Harala si mojom dušom*, *Blokada*, *Agonija*, *Ekstaza* itd.

Specifična jezička sredstva u obrađenom korpusu turbo-folk pjesama

U obrađenom korpusu mogu se prepoznati specifična jezička sredstva:

Poređenje

Ovo je jedna od najčešće korištenih stilskih figura u turbo-folk pjesmama. Poređenja su često motivirana potrebom da se iskaže nevolja ili tuga interpretatora (*u ovoj koži k'o u okovima*; *na mojoj duši teret k'o planina*; *tuga teška k'o Avala*; *ispred mene bol je puk'o k'o kanjon*).

Nekada se poređenja koriste i da se prikaže lik žene, odnosno muškarca, često u negativnom svjetlu. Često je prisutna i inverzija vrijednosti, te se pozitivne karakteristike predstavljaju kao negativne, i obrnuto (*ne volim one dobre žene... što uvek tu su na dohvat ruku k'o prazne čaše na stalaži*; *jer ti si bio kao koma*; *moja je cura luda kao bura*; *moja je mala k'o vatra živa... tako žestoka k'o ofanziva*; *brushalter noćas steže kao malter*).

Metafora

Metafore su još jedno omiljeno jezičko sredstvo pri kreiranju tekstova turbo-folk pjesama. Neke od njih pružaju sliku patnje, tuge i bola (*na srce mi stavili lisice, a na snove lance i okove*) – u ovom primjeru se materijalno (*lisice / lanci /okovi* koji simboliziraju nedostatak slobode) prenosi na apstraktno – *srce i snove*; *crni povez nosiću na duši* – koncept *crni povez* koji simbolizira žalost, a nosi se kao dio odjeće, ovdje se prenosi na apstraktno, tj. dušu; druge često opisuju odnos prema osobi suprotnog spola (*kad mi kucne zadnji čas ti ćeš biti moj bypass*; *nigde da nađem put do srca tvog jer putokaze sve je druga ukrala* – stvarajući sliku neuspješnog traženja *puta* do srca voljene osobe; *zar sam dužna da budem vatra usred snegova* – žena se predstavlja konceptom *vatre,* a muškarac konceptom *snijega*; *jer ti si bio Hirošima, oblak crnog dima* – još jedan primjer groteskne upotrebe konceptualne metafore s elementima hiperbole, pri čemu se muškarac izjednačuje sa značenjem potpunog uništenja i propasti).

Metaforom se realizira i spomenuta tema patnje i alkohola (*umrijeću od bola izgorjelo sve od alkohola*).

U pojedinim pjesmama poređenje, tj. metafora nerazumljivo je kodirana (*Daj mi ruke tvoje dve kao munje, gromove*).

Personifikacija

U turbo-folk pjesmama najčešće se personificiraju suze, alkohol ili dijelovi tijela, opet sa ciljem realizacije nekih od ranije spomenutih tema kojima se bave ovakve pjesme: *za tobom čak i suze plaču*; *moja gola kolena znaju tvoju tačku topljenja*; *niz lice suze beže*, *po mozgu rakija mi šeta*).

Oksimoron i paradoks

Mnogo je primjera paradoksa i oksimorona u obrađenom korpusu (*ti bogata sirotice*; *idealno loše*; *i tvoje malo mnogo je, a mnogo malo je*; *pile moje veliko i malo svakog dana kljucaš me pomalo*; *dok se trudimo da sve prođe spontano*; *i što imam i što nemam sve ću da ti dam*; *sve je to super, biće još gore*; *a ja već sada znam da znam da takvog videla nisam*)

Frazemi i poslovice

Frazemi su u ovakvim pjesmama vrlo česti, a često govore o odnosu muškarac-žena (*upala ti pile moje kašika u med*; *da sam tvoja zlatna koka sada znaju svi*; *ti na moje sutra tačku si stavila*), ili opisuju utjecaj alkohola (*rakija me uzela pod svoje*).

Vidljivo je pomjeranje značenja u odnosu na konvencionalnu upotrebu frazema (*Osveta se, kažu, služi hladna, a ja ne mogu jer mnogo sam gladna*; *Zrno po zrno, kažu pogača, kamen po kamen, kažu, palača... a tebe voli tvoja ludača*; *Prava je ljubav zadnja i prva, a koga ujede zmija taj se plaši i crva*; *Ko teši taj i greši*).

Nove kolokacije

Još jedna zanimljivost vezana za tekstove turbo-folk pjesama jeste tendencija stvaranja novih kolokacija. Njima se nekada stvaraju slike o ženi, muškarcu ili, pak, njihovom odnosu (*žena zmija*; *sam na sebe otkidaš*; *skinuću ti osmeh ja s oba lica*; *srce sam blokirao*; *u depresivnoj fazi*; *srce što je za tobom trnulo*; *tuku arterije*).

Intertekstualnost

U turbo-folk pjesmama vidljivi su elementi različitih jezičkih registara i reference na mnoga književna djela, poznate ličnosti (*Frojd je o tebi mislio kada je knjigu pisao*; *čet'ri kruga pakla sa tobom sam prošla*; *puštam ljubav da umre neki drugi dan* – po filmu *Die Another Day / Umri neki drugi dan*; *neponovljiv k'o 007*; *sve smo mogli biti mi da je duža bila noć* – po tekstu poznate balade "*...Sve smo mogli mi da je duži bio dan...*"; *nagazi jače manijače* – po poznatoj pjesmi Dine Dvornika.

Pronađeni su i primjeri iz sevdalinke (*Da sam ptica, moj jarane, pa da Bosnom noćas prođem*), te dječije brojalice (*Ide maca oko tebe, pazi da te ne ogrebe*).

Zaključak

U prethodnoj, kratkoj analizi korpusa sastavljenog od trenutno najpopularnijih pjesama turbo-folk muzike u Bosni i Hercegovini može se doći do nekoliko zaključaka, na osnovu korištenih jezičkih znakova, konvencije na koju se oslanjaju, te njihova osnovnog te konotativnog i asocijativnog značenja.

Prepoznatljivi su konvencionalni jezični znakovi i teme, a to su odnosi muškarca i žene, ljubavna bol, te općenito životna tuga iz koje se izlaz traži u piću, teme kojima se bavi sevdalinka, ali i sve druge tradicionalne i savremene pjesme. Međutim, takva sličnost postoji samo na tematskom nivou, jer se ovi znakovi stavljaju u potpuno novi kontekst u turbo-folk pjesmi, u kojem se zapravo ne radi o ljubavi, nego o oslikavanju položaja žene i muškarca u društvu, koji je daleko od njihovih tradicionalnih i dobro poznatih uloga. Osim toga, folk-pjesme uvode i nove teme u vezi sa današnjim životnim temama, kao što su droge, alkohol, statusni simboli i općenito naglasak na materijalnom aspektu života.

Na nivou samog jezičkog izraza, u turbo-folk pjesmama najčešće su metafore, poređenja te potpuno nove kolokacije i iznenađujući spojevi leksema koji kreiraju novo značenje, često prenaglašeno, hiperbolizirano, šokantno. Vidljiv je stilski eklektizam, u kojem se miješaju elementi razgovornog registra, slenga, književno-umjetničkog stila te narodnih izreka.

Konačno, može se zaključiti da je jezik turbo-folk pjesama uspješno iskoristio dobro poznate teme i vrijednosti i, smještajući ih u novi okvir,

dodijelio im potpuno nove konotacije i asocijativno značenje. Na taj način ovaj jezik direktno utječe na rekreiranje značenja i vrijednosti u bh. društvu danas. S obzirom na već prilično raširenu i naraslu popularnost ovakvih pjesama i tekstova, treba se opravdano zapitati o smjeru razvoja bh. društvene zajednice u kojoj većina mladih ljudi prihvata sistem vrijednosti predstavljenih u folk-pjesmi. Jedna od polaznih hipoteza rada da turbo-folk ima manje veze s muzikom, a više sa društvenim djelovanjem potvrđena je analizom korpusa, pokazavši svjesno manipuliranje dobro poznatim vrijednostima u potpuno različitom kontekstu.

Abstract:

This paper attempts to identify the elements of language structure and mental phenomena (concepts) which have been used to code meaning in *turbo-folk* songs in Bosnia-Herzegovina. Through the analysis of the most popular *turbo-folk* songs, the authors point to the topics that are promoted by this kind of music, and, furthermore, to the differences between it and the traditional *sevdah*. Namely, the creators of this new kind of music often hide behind the traditional *sevdah* thereby sheding light on the values of *turbo-folk*. Having in mind its popularity in Bosnia-Herzegovina nowadays, as well as the fact that values reflect themselves in language and that language creates new values in a linguistic (cultural) community, the authors warn against the flawed value system of the young generation in today's Bosnia-Herzegovina.

Bibliografija

Literatura

1. Bugarski, Ranko (1996): *Lingvistika o čoveku*, Beogradski grafičko-izdavački zavod
2. Millikan, Ruth (2002): *Varieties of meanings*, A Bradford Book, Cambridge, Massachusetts
3. Klaić, Bratoljub (1974): *Veliki rječnik stranih riječi*, Zora, Zagreb
4. Omerika, Nusret (2009): "Mostarske sevdalinke sa lokalnim obilježjem", *Istraživanja*, časopis Fakulteta humanističkih nauka, br. 4, Mostar
5. http://www.dernek.ba/blog/2287051/guLee/turbo-folk-rambo-amadeus

Izvori

1. http://www.cuspajz.com/tekstovi-pjesama/mile-kitic/popij-lozu.song-lyrics.html
2. http://www.lyricstime.com/ado-gegaj-bez-pardona-lyrics.html
3. http://tekstovi-pesama.com
4. http://tekstovi.net/2,0,0.html
5. http://www.sweetslyrics.com/563668.seka%20aleksic%20-%20KRALJICA.html
6. DM televizija